

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козирь Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехруз Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРІТБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

Бірюков Руслан Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
докторант кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук*

БОРОТЬБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У Стратегії внутрішньої безпеки Європейського Союзу підкреслюється, що надійність та захищеність інформаційно-телекомунікаційних мереж виступає ключовою передумовою стабільного функціонування сучасного інформаційного суспільства. Водночас стрімка еволюція цифрових технологій і їх масове впровадження спричинили появу принципово нових форм протиправної діяльності. Кіберзлочинність набула глобального характеру та стала серйозним викликом для внутрішнього ринку ЄС, завдаючи відчутних економічних і соціальних збитків. Особливістю цієї сфери є те, що Інтернет як середовище функціонує поза межами державних кордонів, тоді як юрисдикційні механізми притягнення до відповідальності залишаються обмеженими національними рамками. Саме тому держави-члени ЄС змушені консолідувати свої зусилля на наднаціональному рівні, забезпечуючи ефективну координацію протидії кіберзагрозам. У цьому контексті Центр боротьби з високотехнологічною злочинністю ЄС уже виконує важливу координаційну функцію у сфері правозастосування, однак наявні виклики обумовлюють необхідність подальшого посилення інституційних та операційних механізмів [1].

Створення Європейського центру боротьби з кіберзлочинністю стало вагомим етапом у трансформації Європолу в ключовий координаційний вузол ЄС у сфері протидії кіберзлочинності. Розширення його повноважень дозволило охопити широкий спектр правопорушень, зокрема діяльність організованих злочинних угруповань у цифровому середовищі, незаконний обіг матеріалів, пов'язаних із сексуальною експлуатацією дітей, а також інші форми посягань на неповнолітніх у мережі Інтернет і масштабні кібератаки [2]. Водночас слід наголосити, що інституційне посилення Європолу в цій сфері має глибші історичні витоки. Ще у 2002 році було започатковано діяльність Центру боротьби з високотехнологічною злочинністю, який, попри обмежені кадрові ресурси, заклав основу для подальшого розвитку європейської системи протидії кіберзагрозам, хоча станом на 2010 рік його штат налічував лише кілька співробітників [3].

Формування Європейського центру боротьби з кіберзлочинністю було значною мірою обумовлене зростанням взаємозалежностей у кіберпросторі як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Процеси глобалізації та цифровізації істотно змінили характер суспільних відносин, сприяючи тісному переплетенню фізичного та віртуального середовищ. Взаємодія між людьми, технічними системами, інформаційними технологіями та кіберпростором стала більш

інтенсивною, що, своєю чергою, сприяло формуванню нових, високопрофесійних злочинних мереж. У таких умовах традиційні територіальні обмеження втратили свою ефективність, а межі держав перестали бути реальним бар'єром для протиправної діяльності.

Паралельно із цим виникли новітні форми злочинності, які активно використовують недосконалість глобального управління Інтернетом. Сучасні злочинні структури адаптували свої бізнес-моделі до цифрового середовища, переводячи у віртуальну площину такі види діяльності, як тероризм, незаконний обіг наркотиків, відмивання доходів та інші тяжкі правопорушення. Це свідчить про глибоку трансформацію самої природи злочинності, яка дедалі більше залежить від інформаційно-комунікаційних технологій.

Варто також зауважити, що Інтернет значно розширив можливості для здійснення протиправної діяльності, зробивши її доступнішою для широкого кола осіб. Відносна дешевизна технічних засобів і відсутність потреби у високому рівні спеціалізованих знань сприяли залученню нових учасників до кіберзлочинної діяльності. У результаті кіберзлочинність стала невід'ємною частиною повсякденної практики правоохоронних органів. За таких умов ефективно управління новими безпековими ризиками виявилось неможливим виключно на національному рівні, що обумовило необхідність посилення міжнародного поліцейського співробітництва в межах ЄС. Особливого значення це набуває з огляду на те, що об'єктами атак дедалі частіше стають не лише окремі держави, а й самі інституції безпеки та інтеграційні структури Європейського Союзу в цілому.

Терористичні загрози, що дедалі активніше проявлялися в Європі, чітко демонстрували взаємозалежність між протидією тероризму та боротьбою з організованою злочинністю у кіберпросторі [4, с. 148]. Виявилось, що ефективна боротьба з терористичними та організованими групами була практично неможливою без одночасної протидії кіберзлочинності. Усвідомлення цього факту дозволило Європейському Союзу визначити кіберпростір як стратегічну пріоритетну сферу, що знайшло своє відображення у низці міждержавних інтеграційних ініціатив на початку 2000-х років. Зокрема, після трагічних терактів у Мадриді 2004 року лідери європейських держав узгодили розробку комплексної стратегії та плану дій щодо протидії радикалізації та вербуванню до терористичних організацій [5]. Уже у 2005 році була офіційно затверджена стратегія, яка передбачала заходи з протидії терористичній діяльності в Інтернеті, при цьому акцент робився на колективних діях на рівні ЄС та ключовій ролі Європейської Комісії у цьому процесі [6].

Через рік після терактів у Лондоні Європейська Комісія за запитом Ради ЄС заявила про намір дослідити можливості блокування та моніторингу онлайн-контенту, який використовувався для радикалізації та терористичної пропаганди [7]. На національному рівні держави-члени почали реалізацію проекту перевірки глобальних мереж у 2007 році, що передбачав створення єдиного

інформаційного порталу та технічної платформи для збору й зберігання даних щодо терористичного та екстремістського контенту онлайн [8].

Ініціатором створення такої платформи виступила Німеччина, яка на першому етапі пропонувала реалізацію проекту як невеликого пілотного експерименту за участю лише кількох держав. Це рішення було зумовлене значною різницею у національних спроможностях країн щодо протидії кіберзлочинності, що робило більш ефективним гнучкий підхід із обмеженою групою учасників, аніж формальне використання повноцінних каналів ЄС [9]. Проект виходив із практичних внутрішньодержавних потреб, які вимагали оперативного реагування та швидкого досягнення результатів.

Таким чином, нерівномірний рівень спроможностей держав та активне політичне підприємництво на національному рівні стали ключовими чинниками, що визначили диференційовану модель реалізації проекту перевірки мереж. Успішна реалізація пілотного етапу дозволила передати проект під формальну егіду Європолу у 2007 році, розширивши його діяльність на всі держави-члени ЄС. Це не лише посилює формальні повноваження Європолу у сфері кібербезпеки та інтегрувало проект горизонтально, поширивши його на нові країни, але й посилює вертикальну інтеграцію, надавши Європолу ключову роль у координації та управлінні всією діяльністю з протидії терористичній та кіберзлочинній загрози.

Список використаних джерел:

1. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. The EU Internal Security Strategy in Action: Five steps towards a more secure Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52010DC0673> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Tackling Crime in our Digital Age: Establishing a European Cybercrime Centre. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2012:140:FIN> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Protecting Europe against large-scale cyber-attacks report with evidence : 5th report of Session 2009-10. URL: <https://catalogue.sipri.org/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=74902> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Carrapiço, H., & Farrand, B. Cyber crime as a fragmented policy field in the context of area of freedom, security and justice. *Routledge Handbook of Justice and Home Affairs*. Servent A. R., Trauner F. (eds.). Abingdon: Routledge, 2018. P. 146-156.
5. Press Release: 'The European Union Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism' – Justice and Home Affairs Council meeting, Brussels 1 December 2005. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_05_296 (дата звернення: 30.03.2026).
6. The European Union Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism, 2005. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2014469%202005%20REV%204/EN/pdf> (дата звернення: 30.03.2026).

7. Council meeting of 22-23 May: Council Conclusions (8457/3/07) on cooperation to combat terrorist use of the Internet, 2007. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%208457%202007%20REV%203/EN/pdf> (дата звернення: 30.03.2026).

8. The EU Internet Referral Unit (IRU): Addressing terrorist content online. URL: <https://voxpole.eu/the-eu-internet-referral-unit-iru-addressing-terrorist-content-online> (дата звернення: 30.03.2026).

9. H. Spongenberg. EU to strengthen surveillance of terrorist websites. URL: <https://euobserver.com/justice/24162> (дата звернення: 30.03.2026).

Ключові слова: кібербезпека, кіберзлочинність, Європейський Союз, Європол, міжнародне поліцейське співробітництво.

Key words: cybersecurity, cybercrime, the European Union, Europol, international police cooperation.

Войтович Павло Петрович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри міжнародного та європейського права,

доктор філософії в галузі права

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ?

Інформаційні права являють собою права людини в сфері інформації, якими вона (людина) наділена в силу самого факту приналежності до людського роду, вони, як і всі права людини, є життєвою необхідністю самовираження особистості. Інформаційні права людини виражають свободу особистості в сфері інформації і є невід'ємними та необхідними способами й умовами її життя, її взаємовідносин із суспільством, державою, іншими індивідами, вони є універсальними правами людини висловлюватись, діяти, вчитися, отримувати інформацію, реалізовуватися і жити згідно своїх міркувань.

Інформаційні права є по суті істотним фактором розкриття людської індивідуальності, затвердження своєрідності та унікальності кожної особистості. Ці права органічно поєднані із соціальною діяльністю людей, їх суспільними відносинами. Вони є необхідними умовами побудови життя людини в цивілізованому суспільстві.

Як відомо, інформаційні права людини ніколи не мали абсолютного характеру, в певних випадках вони обмежуються, тобто реалізація інформаційних прав людини засновується не тільки на принципі свободи інформації, але й на заборонному принципі права, що пов'язано із сутністю самої суспільної взаємодії, яка полягає в тому, що жодна свобода, жодне право не можуть бути абсолютними: робити можна все, що не шкодить іншим людям. Якби свобода слова була визнана абсолютною, жодним чином не обмеженою, то її реалізація одними при-